

ECONOMICS OF NATURAL RESOURCE MANAGEMENT AND NATURE PROTECTION

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-243-2-14>

ЕКОЛОГІЧНА РЕПАРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДРОДЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ

ENVIRONMENTAL REPARATIONS AS A TOOL FOR ENVIRONMENTAL REVIVAL IN UKRAINE AFTER THE MILITARY AGGRESSION OF THE RUSSIA

Галушкіна Т. П.

*доктор економічних наук, професор, Заслужений економіст України,
професор кафедри зеленої економіки;*

Тафтай В. В.

аспірант;

Афанасьєва О. О.

аспірант,

*ДЗ «Державна екологічна академія
післядипломної освіти та управління»
м. Київ, Україна*

Tetiana Galushkina

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Honored Economist of Ukraine,
Professor of the Department of Green Economy;*

Volodymyr Taftai

Graduate Student;

Olha Afanasieva

Graduate Student,

*State Ecological Academy of Postgraduate Education and Management
Kyiv, Ukraine*

Післявоєнна стратегія відновлення економіки повинна стати активним імпульсом для орієнтації державної політики України на поступ до зеленого переходу в напрямі забезпечення її кліматичної

нейтральності та усунення і упередження екологічних загроз, та, в першу чергу тих, які несуть небезпеку транскордонних впливів. При цьому, враховуючи, що за останніми офіційними оцінками, загальні прямі і непрямі втрати України через війну становлять 500-600 мільярдів доларів [1, с. 4], питання екологічної репарації щодо компенсації втрат унікальних екосистем та завданих збитків природоресурсного потенціалу України внаслідок військової агресії РФ залишаються в переліку найбільш актуальних та першочергових завдань майбутнього відродження економічного та екологічного стану країни.

На сьогодні, ця юридична площина, на жаль, залишається за межами міжнародного права та не розглядається окремо від загальної оцінки нанесених збитків державі, що зазнала агресії. Це унеможливує в подальшому застосування такого міжнародного фінансового механізму як репарація. В загально визначеному сенсі, репарацію розглядають як форму матеріальної відповідальності суб'єкта міжнародного права за спричинені ним збитки іншому суб'єкту міжнародного права, зокрема, відшкодування державою, що зчинила агресію, збитків, заподіяних державі, що зазнала нападу. Вперше, це право на отримання репарації було обґрунтовано у Версальському мирному договорі 1919 р., де було зафіксовано відповідальність Німеччини та її союзників за збитки, завдані громадянському населенню країн Антанти внаслідок I Світової війни. Розмір репарації за Версальським договором складав 226 млрд. нім. марок, або в еквіваленті – 100 тис. т золота [2].

Беручи до уваги сучасні реалії щодо агресії РФ та участь України у діяльності європейських міжнародних інституцій з питань, що регулюються міжнародним правом в сфері довкілля та у розробці відповідних міжнародно-правових актів, що відповідають як загальноєвропейським, так і національним інтересам щодо забезпечення норм екологічної безпеки за умов військового часу, вбачається нагальним завданням розглядати процес формування доказової бази на основі створення відповідного реєстру заподіяних збитків з метою подальшого їх обрахування та отримання Україною відшкодування за них.

Важливу роль в цьому процесі відіграє методологія оцінки ризику, яка на законодавчому рівні юридично ще не сформована. Враховуючи,

що згідно сучасних методичних підходів, методологія оцінки ризику – це вибір оптимальних, у даній конкретній ситуації, шляхів усунення або зменшення екологічних загроз, на сьогодні, особливо нагальним є процес імплементації міжнародних підходів з метою правової легалізації поняття «екологічна репарація». На жаль, офіційні достовірні дані щодо втрат унікального біорізноманіття та знищеного внаслідок бойових дій, природоресурсного потенціалу нашої країни, поки що відсутні, оскільки процес їх підрахунку потребує методичного узгодження та незалежних експертних оцінок. Між тим, за даними ЮНЕП, через збройну агресію росії лише впродовж попередніх 8 років, деструктивних впливів зазнали екосистеми на території щонайменше 530 тис. гектарів, у тому числі у 18 природоохоронних територіях загальною площею 80 тис. гектарів [3]. Дані Організації Об'єднаних Націй свідчать, що територія Донецької та Луганської областей ще до початку повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. перебувала на порозі екологічної катастрофи.

Ключовим чинником в цьому форматі є транскордонний характер впливу та унікальність втрачених екосистем, а також принципова можливість їх відновлення або повної компенсації нанесених збитків.

Отже, враховуючи тенденції сучасного етапу розвитку, зараз в Україні на експертному рівні повинно активно формуватись уточнення сценаріїв і цільових орієнтирів відбудови не лише економічного, а й екологічного потенціалу розвитку країни саме за європейським форматом [4]. При цьому одним з інноваційних інструментів, який може бути задіяний в Україні, є екологічна репарація на фоні заліку зовнішніх боргів в обмін на реалізацію природоохоронних активів по аналогії з існуючим міжнародним досвідом країн Центральної та Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії, що впродовж більш ніж 30-ти років реалізують фінансові схеми по обміну зовнішнього боргу на заходи з охорони довкілля [5].

Враховуючи, що зараз в Україні продовжують існувати загрози знищення інфраструктури та природних екосистем внаслідок військових дій з боку рф, що обмежує можливості щодо мобілізації фінансових ресурсів для здійснення природоохоронних інвестицій з державного бюджету, можна стверджувати, що цей фінансовий

інструмент забезпечить не лише ефективну реструктуризацію зовнішнього боргу України, а й посилить рівень екологічної та економічної спроможності нашої держави та стане пересторогою для існування екологічних ризиків на транскордонному рівні [6].

Література:

1. Кращі практики реструктуризації боргу та повоєнного «зеленого» відновлення: можливості для України : матеріали квартального звіту № 2. Київ : Громадська організація ДІКСІ ГРУП, Міжнародний фонд відродження, 2022. 28 с.
2. Капелюшний В. П. Версальський мирний договір // Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. Т. 4. URL: <https://esu.com.ua/article-33625> (дата звернення: 20.10.2022).
3. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року», 20.10.2021 – № 1363-р. / Верховна Рада України // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>
4. Galushkina T., Butrym O., Baranovska V., Afanasieva O, Zaruba D. *International green growth content and institutional basis of decarbonization in Ukraine.* / Trends in scientific thought in economics and management. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2021. P. 50–63. DOI: <https://doi.org/10.46299/ISG.2021.MONO.ECON.III>
5. Обмен «долги на окружающую среду» в странах с переходной экономикой: основные выводы и рекомендации: Доклад ОЕСР, OECD 2007, 82 с.
6. Galushkina Tetiana. Afanasieva Olha. *Ukraine`s European Integation under the green scenario: priorities and current challenges* : Proceedings of the VI International scientific-practical conference (June 3-4, 2022. Klaipeda, Lithuania). Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. P. 105–109. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-222-7-22>